

Naxwaha af-soomaaliga oo kooban

Qaybaha ugu muhimsan ee naxwaha af-soomaaliga, oo looga baahanyahay xagga sifaynta af-soomaaliga, oo caadiyan loo yihiin “qaybaha hadalka”, waxay yihiin: *magacyada*, *cayimayaasha* (determiners), *magacuyaallada*, *falalka* iyo *qurubyada*. Inta aan loo gudaggelin sifaynta qayb walba waxaa muhim ah in hoosta laga xarriiqo waxyaabaha qaarkood ee u gaarka ah ereyada af-soomaaliga.

Ereyada af-soomaaliga waxaa ka mid ah ereyo badan oo lagu magacaabi karo erey-saleedyo, yacnii waa ereyo aan weli naxwe ahaan caddayn waxa ay yihiin.

Erey-saleedyada waxaa laga heli karaa weerta dhaxdeeda iyagoo ah magac, kaasoo noqon kara yeele ama layeele (toosan/dadban), ama isagoo ah fal u shaqaynayo khabar ahaan (predicate). Tus.:

- ***qosol*** (erey-saleed)

Halkan qosol loogama baahna (waa magac)

Wiilku waa qoslay (waa fal)

- ***caddayn*** (erey-saleed)

Caddayn baa lagaa rabaa (magac)

Waxaan caddaynayaa inaad shaqaysay (fal)

- ***quusad*** (erey-saleed)

Iska ilaali quusadka (magac)

Inta aadan quusanin ayaan kula hadlayaa (fal)

Haddaba waxaa la doordiday in qaamuuska laba jeer lagu qoro ereyada la midka ah ereyga ***qosol*** isagoo magac ah iyo isagoo fal ah.

Waxaan halkan ku soo bandhigaynaa astaamaha guud ee ay leeyihin koox-naxweedyada ama qaybaha hadalka ee la xiriira ereyada af-soomaaliga.

1. Magacyada

Magacyadu waxay tilmaamaan dad, duunyo, shay, ra'yi, fal iwm sida: *nin*, *ari*, *buug*, *figrad*, *maanta*, *bixid* iwm. Haseyeeshe waxaa loo sii kooxeeyaa iyaga oo laga eegayo qaar ka mid ah astaamahooda la xiriira micnahooda, madaama astaamahaasi ay muujinayaan qaabab sarfeed iyo weereed oo kala duwan. Magacyadu waxay la socon karaan *cayimayaal* (determiners), kuwaasoo dib loogu lifaaqo magacyada, sida aan ku arki doonno bogagga soo socda.

1.1 Qaybaha magacyada

Guud ahaan magacyadu waxay u kala baxaan:

- a. **Magacyo gaar ah**, kuwaasoo lagu aqoonsado qof ama shey gaar ah, sida: *Cali, Maryam, Moqdisho* iwm.
- b. **Magacyo guud**, kuwaasoo ah macgacyo aan cidna u gaar ahayn, sida: *geed, nin magaalo, duqnimo* iwm, waxaana lagu lifaaqi karaa cayimayaal, waxaana laga dhigi karaa wadar.

Magacyada guud laba qaybood ayaa loo sii kala saaraa:

magacyo cillanaad oo ay tilmaamayaan wax shanteenna dareemayaal aanu dareemi karin sida: *ra'yi, ceeb, run, jacayl, dadnimo* iwm.

magacyo caadyaal ah oo tilmaamayaan wax nool ama shay la arki karo oo la taaban karo sida: *nin, guri, ari, geed* iwm.

Magacyada caadyaalka ahi waxay u sii kala baxaan laba qaybood:

- **Magacyo tirsama** oo ah magacyo tilmaamaya dad ama shay la tirin karo, sidaa darteed magacyadaas qaab wadareed ayay lahaan karaan. Tus.: *buug, guri, nin* iwm.

afar buug ayaan akhriyey.

buugag baan kuu soo iibiyey.

- **Magacyo aan tirsamin** waa magacyo tilmaamaya wax aan la tirin karin sida: *sonkor, biyo, caano, ciid* iwm, sidaa darteed suurtaggal ma ah in aan niraahno: * **hal sonkor**, * **laba caano**, * **afar ciid** iwm. Tus.:

* **labo biyo ayaan rabaa** (waa qalad)

biyo badan ayaan rabaa (waa sax).

Arriitan ayaa ugu wacan in ereyadani aanay lahaan karin qaab wadareed. Waxaa kaloo ka mid ah magacyada aan tirsamin magacyo kale oo aan tilmaamaynin qof ama neef xayawaan ah oo keliya, laakiinsee tilmaamaya koox dad ama duunyo ah, oo loo arkayo sidii wax midaysan ama urur ah, sidaa darteed lama raacsin karo tiro wadareed, magacyadaasna waxaa lagu magacaabaa **magacyo urur**, waxaana ka mid ah: *dad, dumar, ari, ido, caruur, geel* iwm. Tus.:

* **afar dad ayaan arkay** (qalad)

dad badan ayaan arkay (sax)

Sida muuqata magacyadan lama raacsiiin karo tiro wadareed, waxaase la raacsiiin karaa oo keliya ereyga “**badan**”, sidaa darteed waxay qayb ka yihiin magacyada aan tirsamin, haseyeeshee qaab ahaan magacyadan waa la

wadarayn karaa iyagoo lagu lifaaqayo dibkabe wadareed oo iyaga u gaar ah (**-yaw**), sida: *dadyaw, geelyaw* oo loola jeedo *dad badan, geel badan*.

1.2 Astaamaha guud ee magacyada

a. Caynta: lab iyo dheddig

Caynta magaca, gaar ahaan marka aan qodob raacsanayn, waxaa lagu gartaa codkaca iyo dhammaad yara kala duwan ee ay leeyihiin magacyada qaarkood, dib baanse uga faalloon dooncaa arrintaas.

Magacyada labeed

Waxaa ka mid ah: *nin(ka), ari(ga), miis(ka), gabay(ga), fal(ka)* iwm. Magacyada labeed waxaa lagu aqoonsadaa **codkaca** (tone) oo ku dhaca shaqalka ka horreeyo midka ugu dambeeya, magacyada dheddigna shaqalka ugu dambeeya ayaa codkacu ku dhacaa. Sidaa darteed aad ayay u badanyihiin magacyada mataanaha ah, oo kala duwanaanta codkacooda uun lagu kala sari karo micnaha kala duwan ee ay kala leeyihiin labada magac oo lab iyo dheddig kala ah sida kuwa soo socda:

L	Dh
<i>inan (ka)</i>	<i>inán (ta)</i>
<i>ceesáan (ka)</i>	<i>ceesaán (ta)</i>
<i>dálab (ka)</i>	<i>daláb (ta)</i>
<i>shílin (ka)</i>	<i>shilín (ta)</i>

Si loo kala saaro caynta magacyada mataanaha ee hal alanlaha ah, yacnii hal shaqal oo keliya leh, waxaa jira hab codayn kale oo lagu kala saaro, waa nooc kale oo shaqalka loogu dhawaaqo: mid **culus** iyo mid **fudud**. Bal isku daya in dhawaaq ahaan aad ku kala saartaan caynta ereyadan mataanaha ah:

L (shaqal culus)	Dh (shaqal fudud)
<i>ur (ka)</i>	<i>ur (ta)</i>
<i>gar (ka)</i>	<i>gar (ta)</i>
<i>dul (ka)</i>	<i>dul (sha)</i>
<i>tuur (ka)</i>	<i>tuur (ta)</i>
<i>fool (ka)</i>	<i>fool (sha)</i>

Magacyada dheddigeed

Waxaa ka mid ah: *naag(ta)*, *bad(da)*, *beer(ta)*, *cunid(da)*. Waxaa kaloo dheddig ah magacyada ku dhamaada **-o** ama **-i** intooda badan, sida: *dhalo(da)*, *aragti(da)*, *bari(da)*, *xero(da)*, *jago(da)*, *mindi(da)* iwm.

b. **Tirada: keli iyo wadar**

Magacyada kelida ah malaha qaab ama lifaaqyo gaar ah, waxayna tilmaamaan dad, duunyo, shay iyo fal, sida: *guri*, *gacan*, *dal*, *dhagax*, *nin*, *rati*, *qarin* iwm.

Si magacyada looga dhigo wadar waxaa jira xeerar kala duwan oo ay kala leeyihiin magacyada labka iyo kuwa dheddigga.

Magacyada labka ee kelida ah

Waxay ku wadaroobaan dibkabayaal kala duwan:

- Magacyada hal alanlaha ah waxay ku wadaroobaan dibkabaha - **shibbanaha** ugu dambeeya ee magaca. Tus.:
dal(ka) > dalal(ka),
af(ka) > afaf(ka),
miis(ka) > miisas(ka)
- Magacyada ka kooban in ka badan hal alan intooda badani waxay ku wadaroobaan dibkabaha **-o**, cayntooduna dheddig ayay isu rogtaa. Intaa waxaa sii dheer in dibkabuhu siyaabo kala duwan uu ugu lifaaqmo ereyga:
Haddii magac lab oo kelida ah uu ku dhammaado: **b**, **d**, **n**, **l**, **r**, waxaa labalaabma shibbanaha ugu dambeeya, cayntiisuna dheddig ayay isu beddeshaa. Tus.:
sacab(ka) > sacabbo(da),
wadaad(ka) > wadaaddo(da)

Haddii magacu uu ku dhammaado: **s**, **q**, **c**, **f**, **x**, **i** waxaa **-o** wadareedda iyo xarfaha ku dhammaado ereyga la dhex dhigaa xarafkan **-y-**. Tus.:
dugsi(ga) > dugsiyo(da),
magac(a) > magacyo(da)

Qaar ka mid ah magacyada laba alanlaha ah oo ku wadarooba **-o** waxay lumiyaaan shaqalka 2aad, sidoodii hore ayayna laba alanle¹ u ahaanayaan, cayntuna isma beddesho. Tus.:

¹ Arrintani waa xeer guud oo loo adeegsado markasta oo la arko erey dhismiisu uu ka koobanyahay *shi+sha+shi+sha+shi+sha* (*shi* = shibbane, *sha* = shaqal); shaqalka gaaban ee u

*jilib(ka) > jilbo(ha),
garab(ka) > garbo(ha),
ilig(ga) > ilko(ha)*

- Magacyada ku dhammaada *-e* waxay ku wadaroobaan dibkabaha *-yaal*, cayntuna dheddig ayay noqotaa. Tus.:
*bare(ha) > barayaal(sha),
aabbe(ha) > aabbayaal(sha)*
- Waxaa jira magacyo labeed oo ay ku wadaroobaan marka codkaca loo durkiyo xagga shaqalka 2aad, cayntuna dheddig ayay noqotaa. Tus.:
*dibi(ga) > dibi(da)
carab(ka) > carab(ta)*
- Qaar ka mid ah magacyada ka soo jeeda af carbeedka waxay ku wadaroobaan qaab wadareedka af carbeedka. Tus.:
*darsi(ga) > duruus(ta)
macallin(ka) > macallimün(ta)*

Magacyada dheddig ee kelida ah

Magacyada dheddig waxay ku wadaroobaan hababka soo socda:

- Xitaa magacyada dheddigga ahi dibkabaha *-o* ayay ku wadaroobaan, cayntuna lab ayay noqotaa. Tus.:
*kab(ta) > kabo(ha)
bad(da) > bado(ha)
habar(ta) > habro (ha)
gacan(ta) > gacmo(ha)²*
- Magacyada dheddig ee kelida ah oo ku dhammaada *-i* waxay ku wadaroobaan dibkabaha *-yo*, cayntooduna lab ayay isu rogtaa. Tus.:
*mindi (da) mindiyo (ha),
shini (da) shiniyo (ha)*

dhaxeeya waa la xadfaa, sidaasaana ereyga ku noqda saddex alalanle, wuxuu dib ugu noqonayaa laba alanlennimadii hore.

² Labada erey ee ugu dambeeya waxaaloo adeegsaday xeerka ku xusan tixraaca hoose ee hore.

- Magacyada dheddig ee kilida ah oo ku dhammaada **-o** waxay ku wadaroobaan dibkabaha **-oyin**, waxayna isu beddelaan magacyo lab. Tus.:

*waddo(da) > waddooyin(ka),
daawo(da) > daawooyin(ka)*

2. Cayimayaasha (determiners)

Cayimayaashu waa koox u qaybsan afar qaybood markii laga eego xagga waxqabadkooda micneed, yacnii kala qaybintoodu waxay la xiriirtaa nooca xogwarran ee ay ku biirinayaan hadba magaca dibkabe ahaan loogu lifaaqayo. Waxayna u kala baxaan: *qodobo, tilmaameyaal, weyddiimo* iyo *lahaansho*. Giddigoodu waxay leeyihiin: qaab labeed oo ku bilaabanaya xarafka **-k** iyo qaab dheddigeed oo ka bilaabanaya **-t**, waxayna waafaqaan hadba caynta magaca ay ku lifaaqmayaan. Cayimayaashu marna ma wadaroobaan xataa haddii magaca ay ku lifaaqanyihiin uu yahay wadar.

2.1 Qodobbada

Qdobka oo dowrkiisu yahay in uu cayimo magaca laga hadlayo ayaa afaf badani u adeegsadaan laba qaab: qdob wax cayima iyo qdob aan wax cayimin. Af-soomaaliguse wuxuu leeyahay midka wax cayima oo keliya, sida af carbeedka. Taasi waxay la micna tahay in magaca aanu raacsanayn qdob uu yahay wax aan cayinnayn ama aan la aqoonin. Tus.:

Nin baa yimid (halkan qofka laga hadlayo lama yaqaan)
Ninka ayaa yimid (halkanse waa la yaqaannaa)

Qdobka soomaaliyeed qaabab kala duwan ayuu leeyahay: **-ka** iyo **-kii** oo ay raacaan magaca labeed iyo **-ta** iyo **-tii** oo ay raacaan magaca dheddigeed. Haddii lagahadluhu uu ka fogyahay qofka hadlaya ama uu yahay wax mar hore laga hadlay waxaa loo adeegsadaa **-kii/-tii**, laakiin **-ka** iyo **-ta** kuma xirna labadaa arrimood ee hore.

Qaabka qdobku wuu isbeddelaa, waxuuna ku xiranyahay hadba sida uu yahay dhammaaka magaca lagu lifaaqayo³

³ Xeerarka aan halkan ku soo bandhigaynaa waxaa la wadaaga cayimayaasha kale ee ka bilaabma **-k** iyo **-t**.

Qodobka **-ka** wuxuu isu beddelaa: **-ha**, **-ga**, **-a**. Xaaladaha keena isbeddelladaasina waa kuwan:

qodobka **-ka** wuxuu isu beddelaa **-ha** markuu raaco magac ku dhammaada shaqalka **-e** ama **-o**. Tus.:

kabo + ka = kabaha,

gore + ka = qoraha

- **-k** waxay noqotaa **-g** marka ay raacdoo magac labeed oo ku dhammaada: **-g**, **-w**, **-aa**, **-u**, **-y** ama **-i**. Tus.:

buug + ka = buugga, erey + ka = ereyga,

guri + ka = guriga, dhurwaa + ka = dhurwaaga

hu + ka = huga, qabow + ka = qabowga

- **-k** waxay noqotaa **-a** marka ay raacdoo magac labeed oo ku dhammaado: **-h**, **-x**, **-q**, **-c**, **-kh**. Tus.:

madax + ka = madaxa, rah + ka = raha,

magac + ka = magaca, diiq + ka = diiqa,

tookh + ka = tookha.

Qodob dheddigeedka **-ta** isna wuxuu isu beddelaa: **-da** ama **-sha**.

- **-t** waxay noqotaa **-d** marka ay raacdoo magac ku dhammaada shaqalka **-o** ama **-d**, **-c**, **-x**, **-h**, **-y**, **hamsa** (‘). Tus.:

maro + ta = marada , bad + ta = badda,

qodax + ta = qodaxda, bac + ta = bacda,

gallay + ta = gallayda bu' + ta = bu'da

- **-t** waxay noqotaa **-sh** marka ay raacdoo magac ku dhammaada **-l**. Tus.:

ul + ta = usha il + ta = isha

bil + ta = bisha dhal + ta = dhasha

2.2 Dibkabayaasha tilmaamayaasha

Tilmaamayaasha, sida qodobbada, ayaa magaca gadaal looga lifaaqaa, tiradooduna waa saddex, kala duwanaantoodu waxay la xiriirtaa masafada u dhexaysa hadlaha iyo waxa uu tilmaamayo. Masafadaas saddex meelood ayaa loo kala saaraa:

cayn	dhawaan	durugsan	baallayn
Lab	-kan	-kas	-keer
Dheddig	-tan	-tas	-teer

Tilmaamyaashu waxay raacaan xeerarka isbeddel-codeeka ee aan ku soo xusnay qaybta qodobbada, sida laga dareemaayo tusaalayaashan. Tus.:

Ninkan ayaa iska leh baabuurka

Gabdhaaas ayaa u socda dugsiga

Wiilkeer baa arday ah

2.3 Dibkabayaasha lahaanshaha

Xitaa dibkabayaasha lahaanshaha waxay u kala baxaan lab iyo dheddig, waxayna muujiyaan waxa uu milkiiluhu leeyahay:

qofka	lab	dheddig
1°	-kayga	-tayda
2°	-kaada	-taada
3° l	-kiisa	-tiisa
3° dh	-keeda	-teeda
1° w.so	-kaayaga	-taayada
1° w.mi	-keenna	-teenna
2° w	-kiinna	-tiinna
3° w	-kooda	-tooda

Qaababkan lahaansho waxay ka koobanyihii laba shay: dibkabe lahaansho iyo qdob, sida dibkabaha *kayga* oo ka soo jeeda *kay + ka*.

Xitaa dibkabayaasha lahaanshahu waxay ku billaabmaan **-k** kuwooda labka ahi, kuwa dheddigga ahina **-t**, sidaa darteed waxy raacaan xeerarkii isqabadyada ee aan kor ku soo xusnay. Tus.:

buuggayga < *buug + kayga*

ardaydiisa < *arday + tiisa*

dalkeenna < *dal + keenna*

ushiinna < *ul + tiinna*

Ishiisa lagu arke

Ushiisa lagu dilaa

2.4 Dibkabayaasha weyddiinta

Waxaa loo adeegsadaa marka la weyddiinayo in la ogado magaca qofka yeelaha ama layeelaha ah. Dibkabaha -kee labka ayuu u gaar yahay, -tee na dheddigga. Tus.:

dalkee < *dal* + *kee*

meeshee < *meel* + *tee*

saacaddee < *saacad* + *tee*

Buuggee baad akhrisay?

Ninkee baa yimid?

3. Magacuyaallada

Magacuyaalladu dhowr siyood ayay u kala baxaan. Wuxaan ka hadalkooda ku billaabynaa **magacuyaallada qofeed** oo ay u kala baxaan: **magacuyaallo qofeed ee ebyoon** iyo **magacuyaallo qofeed ee dhimman**.

3.1 Magacuyaallo qofeed ee ebyoon

Waxay matalayaan magacyada, weerta gudaheeda waxay ka qabtaan kaalinta yeelaha iyo layeelaha, waxayna yeelan karaan weer faahfaahineed (relative phrase) iwm. Tus.:

Iyadu *dugsiga ayay aadday* (*yeele*)

Cali iyada buu la hadlay (*layeele*)

Iyada oo caraysan baa timid

Anigu iyada oo taagan baan arkay

Inta badan waxaa ku lifaaqan qodobka **-ka/-ta**, sida *aniga* (*ani* + *ka*), mararka qaarkoodna qodob la'aan ayay ahaan karaan, gaar ahaan marka lagu lifaaqayo xiriiriyaha **-na** ama diiradeeyaha **baa/ayaa**. Tus.:

adiga < *adi* + *ka*

adna < *adi* + *na*

adigàa < *adi* + *ka* + *baa*

adàa < *adi* + *baa*

Magacuyaallada qofeed ee abyoon waxay ka koobanyihii 8 qaab:

1° ke. *ani-ga*

2° ke. *adi-ga*

3° ke.l	<i>isa-ga</i>
3° ke.dh	<i>iya-da</i>
1° w.so	<i>anna-ga</i>
1° w.mi	<i>inna-ga</i> ⁴
2° w	<i>idin-ka</i>
3° w	<i>iya-ga</i>

3.2 Magacuyaallada qofeed ee dhimman

Waa qayb gaar ah, maxaayeelay ma geli karaan kaalinta magaca, sida aan ku aragnay magacuyaallada abyoon. Waxaana shardi ah in lagu meeleyyo falka hortiisa oo keli ah, halkaasoo ah rugtaa koox faleedka (horyaallada, magacuyaallada dhimman iyo qurubyo kale), kuwaasoo isku dhafma. Tus.:

Wiilkaas baa i arkay

Wiilkaas baa igu arkay xafiiska (igu < i + ku)

Arrintan mar hore ayaan kaaga digay (ka+u+ka)

War cusub buu noola yimid (na+u+la)

Magcuyaallada dhimman laba qaybood ayay u kala baxaan, waxayna ku kala duwanyihii xagga kaalinta ay ka kala qabtaan weerta gudaheeda. Qayb kaalintoodu marwaliba waa yeele, qaybta kalena waa layeеле.

a. Magacuyaallada dhimman ee yeelaha ah waa kuwan:

1° ke.	<i>aan</i>
2° ke.	<i>aad</i>
3° ke.l	<i>uu</i>
3° ke.dh	<i>ay</i>
1° w.so	<i>aan / aannu</i>
1° w.mi	<i>aynu</i>
2° w	<i>aad / aydin</i>
3° w	<i>ay</i>

Tus.:

Macallinka aad aragtay waa taariikhyan

⁴ Si loo muujiyo qaabka kooban ee magacuyaalka waxaa gaar looga bixiyey qodobka. Midda kale ereyga **so** (soocan) waxaa loola jeedaa in qaabka aan/aannu la adeegsado marka lala hadluhu uusan ka mid ahayn yeelayaasha, ereyga kale **mi** (mideeya) isna wuxuu tilmaamayaa in ereyga aynu la adeegsado marka lala hadlaha uu ka mid yahay yeelayaasha.

*Halka ay Maryan ku sugantahay baan (baa + aan) aqaanaa
Waxaynu rajaynaynaa in maamulahu uu dhakhsu ku yimaado*

- b. Magacuyaallada dhimman ee layeelaha ah iyaguna markooda laba qayb ayay u kala baxaan:

Kuwan hore ayaana adeegsigoodu badanyahay:

1° ke.	<i>I</i>
2° ke.	<i>Ku</i>
1° w.so	<i>Na</i>
1° w.mi	<i>Ina</i>
2° w	<i>Idin</i>
3°ke.l/3°w	<i>Ø</i> (ma laha)

Tus.:

Way idin arkeen

Waad na hagaajisay

Muxuu ku baray macallinku?

Sida muuqata qofka 3° ee kelida ama wadarta ah ma laha qaabka magacuyaalka dhimman ee layeelaha ah, haddaba maqnaashiiisa waxaa loo fasirtaa in uu yahay qofka 3°, qofka falka leh waxaa laga garan karaa waxa laga hadlayo (context), sida weertan oo kale: *way keeneen*, yeeluhu wxuu noqon karaa wadar lab ama dheddig ama waxyaabo aan nooleen.

Kuwa kalena waa kuwan:

1° ke.	<i>kay</i>
2° ke.	<i>kaa</i>
1° w.so	<i>kayo</i>
1° w.mi	<i>keen</i>
2° w	<i>kiin</i>
3° ke.l/3° w	<i>Ø</i> (ma laha)

Magacuyaalladan waxaa la adeegsadaa markii barta koox faleedyada ay ku wada kulmaan laba magacuyaal dhimman.Tus.:

Wuu iga kaa weyddiiyay

Aan isku kün sheego

- c. Waxaa kaloo ka mid ah qaybaha magacuyaallada dhimman labo magacuyaal kale: ***la*** iyo ***is***.

La waa magacuyaal yeele oo aanu caddayn qofka loola jeedo, waa qof-laawe (passive), falkuna wuxuu ula dhaqmaa sidii qofka 3° ee lab oo kelida ah.Tus.:

Waa la xaday

Waa lagu arkay (lagu < la + ku mu.2°ly.ke)

Is waa magacuyaal aan isbeddelin oo layeеле ah, muujinayana in falku uu ku noqonayo isla yeelaha ama wax la is weydaarsanayo.Tus.:

Wuu is dilay (fal noqod)

Way is arkeen (isdhaafsi).

3.3 Koox kale oo ka mid ah magacuyaallada ebyoon

Qaababka cayimayaasha (yacnii dibkabayaasha tilmaamaha, lahaanshaha iyo weyddiimaha ee kor ku xusan) oo lagu lifaaqo magacyada, waxaa loo adeegsan karaa si madaxbannaan, yacnii magacuyaal ebyoon ayay yihiin. Magacuyaalladan waxay kaloo cayimayaasha uga duwanyihiin in ay leeyihiin qaab wadareed oo aan u kala soocnayn lab iyo dheddig iyo arrima kale oo aan mid mid u arki doonna:

a. Magacuyaallo tilmaame

Magacuyaalladan laba arrimood ayay uga duwanyihiin dibkabayaasha tilmaame. Waxay leeyihiin qaab wadareed iyo qaab 4° oo aan lahayn dibkabayaasha tilmaame oo tilmaamaya wax meel shishe yaalla.

cayn	dhawaan	durugsan	baallayn	shishayn
lab	<i>kan/ka</i>	<i>kaas/kan</i>	<i>keer</i>	<i>koo</i>
dheddig	<i>tan/ta</i>	<i>taas/tan</i>	<i>teer</i>	<i>too</i>
wadar = l. & dh.	<i>kuwan</i>	<i>kuwaas</i>	<i>kuweer</i>	<i>kuwoo</i>

Tus.:

Kuwaas baa ka yimid dibadda

Keer yimid maanta waa walaalkay

Waa tan mucallimadda cusub

Kani waa walaalkay

b. Magacuyaallo lahaansho

Xitaa magacuyaallada lahaansho waxay u kala baxaan lab iyo dheddig, waxayna leeyihiiq qaab wadareed cayntiisu aanay u kala soocnayn lab iyo dheddig.

qof	lab	dheddig	wadar
1°	<i>kayga</i>	<i>tayda</i>	<i>kuwayga</i>
2°	<i>kaada</i>	<i>taada</i>	<i>kuwaaga</i>
3° 1	<i>kiisa</i>	<i>tiisa</i>	<i>kuwiisa</i>
3° dh	<i>keeda</i>	<i>teeda</i>	<i>kuweeda</i>
1° w.so	<i>kaayaga</i>	<i>taayada</i>	<i>kuwayaga</i>
1° w.mi	<i>keenna</i>	<i>teenña</i>	<i>kuweenña</i>
2° w	<i>kiinna</i>	<i>tiinna</i>	<i>kuwiinna</i>
3° w	<i>kooda</i>	<i>tooda</i>	<i>kuwooda</i>

Tus.:

*Haddaadan baabuur wadanin kayga qaado
Ardadiinna kuwayaga ayaa ka firfircoor
Wallee ina ragow tala adduun taada uun ma aha*

c. Magacuyaallo aan cayinayn

Magacuyaalladan waxay tilmaamaan qof ama wax aan cayinayn oo magaciisa aan la aqoon, waxayna noqon karaan yeele ama la yeele, waxayna leeyihiiq qaab wadareed.

Xitaa qodobka kii/tii waxa loo adeegsan karaa magacuyaal ahaan marka la doonaayo in la qariyo qof magaciisa.

lab	dheddig	wadar
<i>ku</i>	<i>tu</i>	<i>kuwo</i>
<i>koo</i>	<i>too</i>	<i>kuwo</i>
<i>kii</i>	<i>tiï</i>	<i>kuwii</i>
<i>mid</i>	<i>mid</i>	<i>kuwo</i>

Tus.:

Tu aan la aqoon baa timid
Mid baan halkaas ku arkay
Ku aan la aqoonin ayaan halkaas ku arkay
Kuwo dibadda ka yimid ayaan ka maqlay
Kii baa yimid

d. Magacuyaallo weyddiimeed

Magacuyaallada soo socda waxaa la adeegsadaa oo keliya marka la doonayo in la ogaado qof ama shey magaciisa kaasoo yeele ama layeele noqon kara:

lab	dheddig	wadar
<i>kee</i>	<i>tee</i>	<i>kuwee</i>
<i>kuma</i>	<i>tuma</i>	<i>kuwama</i>
<i>yaa</i>	<i>yaa</i>	<i>kuwee</i>

Tus.:

Kee baa kula quman?
Waa *tuma* midda soo socota?
Yaa kuu sheegay warkan?
Kuwee baa kula fiican?
Tumaad aragtay

4. Falalka

Waxaanu halkaan ku soo koobaynaa sifaynta sarfaha hodanka ah ee falalka af-somaaliga, ha ahaato xagga isrogrogga iyo xagga farcamidda. Dhismaha aasaasiga ee qaababka falalka af-soomaaliga intooda badani waa sidatan:

I Salka ereyga	II Salkordhiye	III Qof	IV Isrog.(amminka)
-------------------	-------------------	------------	-----------------------

I - *Salka ereyga*

Waa unugga matilaya micnaha ereyga. Wuxuu noqon karaa mid ka kooban sal iyo dibkabe, sida falalka asalkoodu ka soo jeedo magac: *duq, carro* iwm oo markii lagu lifaaqo dibkabaha **-ow** ay noqonayaan falal. Tus.:

Duqow < duq + ow

Carrow < carro + ow

micnihii magacyadan waxaa loo rogay micna aan kii hore ka duwanayn, laakiin leh qaab faleed.

II - *Salkordhiye*

Waa wax markii lagu lifaaqo salka uu ereyga ku kordhiyo micna dheeraad ah, isagoo beddelaya xataa tirada kaqaybgalayaasha hawsha, sida aan ka dareemayno weertan:

Koobku waa jabay

Weertani waxay leedahay hal magac oo yeele ah, falkuna waa fal-magubbe, weerta:

Maryan koobka way jabisay

waxaa ku jira labo magac oo kala ah yeele iyo layeеле, falkuna markan waa fal-gudbe. Haddaba sal-faleedka *jab* oo ah fal-magubbe ka tirsan kooxda isrogrogga 1° waxaa lagu kabay salballaariyaha **-is** oo ka dhigay fal-gudbe oo ka tirsan kooxda isrogrogga 2°.

III - *Qof*

Waa shayga muujinaya iswaafajinta falka iyo qofka ah falaha weerta:

(Iyadu) <i>way cuntay</i>	[<i>cun</i>] sal	[<i>t</i>] waaf. qf 3°dh	[<i>ay</i>] isrog. tagto
(Annagu) <i>waan cunnay</i>	[<i>cun</i>] sal	[<i>n</i>] waaf. qf 1°w	[<i>ay</i>] isrog. tagto
(Isagu) <i>wuu cunay</i>	[<i>cun</i>] sal	Ø waaf. qf 3°ke	[<i>ay</i>] isrog. tagto

IV - *Isrogrogga*

Isrogroggu waa shayga muujinaya falka amminkiisa (tense), muuqaalkiisa (aspect) iyo habkiisa (mood). Iskudhafka lifaaqa iswaafajiyaha qofka iyo amminku wuxuu soo saaraa 5 qaab oo kala duwan, laakiin waxaa loo adeegsadaa 8 nooc magacuyaal oo kala duwan. Arrintaasna waxaa tusaale ahaan aan ka arkaynaa falka *cun* isrogroggiisa amminka joogtada iyo tagtada ah:

qofka		tagto	joogto
1 ke	(waan)	<i>cun</i> - Ø - <i>ay</i>	<i>cun</i> - Ø - <i>aa</i>
2 ke	(waad)	<i>cun</i> - <i>t</i> - <i>ay</i>	<i>cun</i> - <i>t</i> - <i>aa</i>
3 ke. l	(wuu)	<i>cun</i> - Ø - <i>ay</i>	<i>cun</i> - Ø - <i>aa</i>
3 ke. dh	(way)	<i>cun</i> - <i>t</i> - <i>ay</i>	<i>cun</i> - <i>t</i> - <i>aa</i>
1 w. so	(waan)	<i>cun</i> - <i>n</i> - <i>ay</i>	<i>cun</i> - <i>n</i> - <i>aa</i>
1 w. mi	(waynu)	<i>cun</i> - <i>n</i> - <i>ay</i>	<i>cun</i> - <i>n</i> - <i>aa</i>
2 w	(waad)	<i>cun</i> - <i>t</i> - <i>een</i>	<i>cun</i> - <i>t</i> - <i>aan</i>
2 w	(way)	<i>cun</i> - Ø - <i>een</i>	<i>cun</i> - Ø - <i>aan</i>

Sida muuqata waa eber (Ø) lifaaqa qof qofka 1°ke, 3°ke.l; 3°w; lifaaqa -*t*- waxuu u gaar yahay qofka 2°ke, 3°ke.dh, 2°w; lifaaqa -*n*- isna waxaa u gaar yahay qofka 1°w. Lifaaqyadan waxaa lagu sii lifaaqaa dibkabaha isrogrogga falka tagtada oo ah -*ay* ama -*een*, marka falku uu yahay joogtana waxaa lagu lifaaqaa -*aa/aan*. Dabcan, isrogrogyada noocyadoodu way badanyihiin oo kuma eka oo keliya midka la xiriira amminka aan tusaale ahaan kor ku soo muujinnay, laakiin waxaa jira kuwa kale oo la xiriira muuqaalka (aspect), habka (mood) iyo xataa marka falku yahay qaab diidmo ah (tusaalooyinka la xiriira isrogroyadan waxaa laga helayaa shaxda isrogrogga falalka).

4.1 Kooxaynta falalka

Af-soomaaliga, isagoo laga eegayo xagga isrogrogga, waxaa la ogaadey in falalku ay u kala baxaan laba qayb sarfeed: a) qayb aad u tira badan oo leh dibkabeyaal, b) iyo qayb sooyaal ah oo si gaar ah ay u leeyihiin sarfe horkabe iyo dibkabe ah, qaybtaan waxaa ka mid ah falka *yahay* oo marka uu yahay tagto u dhaqma sida falalka dibkabayaasha leh, marka uu joogto yahayna wuxuu noqdaa fal dibkabe ah

a. Kooxda 1°: falalka dibkabayaasha leh (Isrogroggoda)

Falalka kooxdan 1° oo sarfahoodu aanu fududayn waxay ka koobanyihiin 4 nooc isrogrog oo kala duwan.

Isrogoggaa 1°

Isrogoggani waxaa u gaar ah falalka aan salkoodu lahayn lifaaqyo, ha ahaadeen fal-gudbe (*cun, qor, xir...*) ama fal-magudbe (*tag, jab, kar...*).

Tus.:

Cali baa cunay tufaaxa

Gabadha ayaa qortay warqaddan

Koobku wuu jabay

Nimanku way tageen

Isrogoggan koowaad waxaa kaloo ka mid ah xitaa falal sal ballaariye wata, saddex qayb ayayna u kala baxaan:

- Qaybta 1° waa fal-magudbayaal oo ka yimaadeen:

magac + ow

baraf + ow = barafow (tus. *Biyuhu way barafoon*)

nacas + ow = nacasow

- Qaybta 2° waxay ka koobantahay fal (-gudbe-sababeeye) + **am**. Lifaaqan wuxuu weerta ka dhigaa yeele-laawe (passive), falkuna waa fal-magudbe.

F + -am

xir + -am (tus.: *Albaabku waa xirmay*)

- Qaybta 3° waa falalka ku dhammaada **-i**, kuwaasoo u dhaqma qaabka isrogrogga 1° iyo midka II°ba, sida falka *badi* oo labada siyoodba loo adeegsan karo:

<i>badi</i>	-iyay	-iday badiyid (1° isrog.) Tus.: <i>Kooxdan ayaa badiay</i>
	-yay	-isay badin (2° isrog.) Tus.: <i>Kooxdan ayaa badisay</i>

Isrogoggga 2°

Isrogoggani waxaa uu gaar u yahay falalka asalkoodu ka yimid falal kale oo lagu lifaaqay dibkabe.

- F + **-is** (*lifaaq sababeed*)

<i>kar</i> (f.mg)	<i>Shaahu wuu karay</i>
<i>kar + is = karis</i> (f.g)	<i>Ubax shaah bay karisay</i>
<i>jab</i> (f.mg)	<i>Dhaladu way jabtay</i>
<i>jab + is = jabis</i> (f.g)	<i>Caasha dhalada ayay jebisay</i>

- N + **-ée/-ayn**

<i>sun + -ée = sumee</i>	<i>Yaa cuntada sumeeyey?</i>
<i>qado + ayn = qadayn</i>	<i>Xageed ka qadayn rabtaa?</i>
<i>run + ayn = rumayn</i>	<i>Wax la rumayn karo ma aha</i>
<i>cidlo + -ée = cidlee</i>	<i>Maxay guriga u cidleeyeen?</i>

- Falalka isrogoggga 4°+ **-ée**

<i>adag + -ée = adkée</i>	<i>Aad ayay u adkeeyeen imtixaanka</i>
<i>yar + ee = yaree</i>	<i>Intaa ka badan lama yareeyen karo</i>

Isrogoggga 3°

Kuwa isrogoggan raacsan waxaa ka mid ah falal farcame oo leh lifaaqa –at oo falka ku soo kordhiya micne wax samaysasho.

- F + **-at**

<i>qaado + at = qaadad</i>	<i>Lacag ayuu qaataay (qaadtay = qaattay)</i>
<i>guuris + at = guursad</i>	<i>Cali gabar buu guursaday</i>
<i>yarow + at = yaraad</i>	<i>Biyuhu way yaraadeen</i>

- **M + -at**

geeri + at = geriyood *Xagguu ku geeriyooday ninku?*
gaajo + at = gaajood *Aad baan u gaajooday*

Isrogrogga 4°

Kuwa isrogroggan raacsani waa falal gaar ah oo badankuudu ay leeyihii micno aan ka fogayn sifada (adjective), haseyeeshe markii laga eego xagga sarfaha iyo weereyntaba waxay u dhaqmaan sida falka, waxayna marwalba ay ku lifaaqanyihiin falka *ahaw*, sidaa awgeed waxaa lagu magacaabaa “*fal sifo*”, oo Andrzejewski-na uu ku magacaabay “hybrid verbs”.

Falal sifo laba qaybood ayay u kala baxaan: a) fal saleedyo ama fal sifo oo asal ah (oo dadka qaarkood ay ku tiriyaan inay yihii sifooyin), sida: *cad, yar, weyn, dheer, adag, leh, jecel, macaan, og, la', oggol, cusub, iwm*. b) fal sifo kuwa ugu badan oo ka soojeeda falal kale ama magacyo iyagoo lagu kabay lifaaqyada **-an / -oon**.

- **F (fal saleed): *adag, yar, weyn, og***

<i>adag</i>	<i>Way adagtahay inuu yimaado maanta</i> (adag + tahay)
<i>yar</i>	<i>Wiilku wuu ka yaraa gabadha.</i> (yaraa < yar + ahaa)
<i>weyn</i>	<i>Anigu waan kaa weynahay</i> (weynahay <weyn + ahay)
<i>og</i>	<i>Waan ogaa in aad dhooftay</i> (ogaa < og + ahaa)

- **F + -an**

xir + -an = xiran
xafiisku wuu xiranyahay
Shalayna wuu xirnaa

- **M + -oon**

udug + -oon = udgoon
Catarkan aad buu u udgoonyahay

- **M + -an**

guduud + -an = guduudan
Qalinku wuu guduudanyahay

b. Kooxda 2°: falalka horkabeyaasha leh

Kooxdan waxay ka koobantahay falal tiradoodu aad u koobantahay, haddana adeegsigoodu aad buu u badanyahay. Waxay leeyihin lifaaqyo horkabe iyo dibkabeba ah oo isrogroga, waxayna isu rogropaan qaabka ugu qaddiimsan ee luqadda. Kooxdan waxaa ugu muhimsan shantan fal ee hoos ku xusan: **aqoo, aal, imow, dheh, ahaw**. Tus.:

Waxaa nimid marka ay iyagu yimaadeen.

Qofka aad **taqaanaa** waan kula **aqaanaa**.

Anigu shalay ayaan imid, idinkuna goormaad **timaaddeen?**

Xaggay **yaallaan** buugaagtluu.

Ma xasuusantahay waxa aan ku **niri** ?

Falka shanaad oo ah *ahaw* wuxuu horkabe leeyahay amminka joogtada oo keli ah. Tus.:

Waxaad tahay nin wanaagsan

(Falalkan isrogrogooda oo kaamil ah ka eeg bogagga shaxda hogatuska.)

5. Qurubyada (particles)

Qaybtan waxaa lagu qaadaadhigayaa qurubyo aan isbeddelayn oo weerta gudaheeda ka kala ciyaraa kaalimo kala duwan, waxayna kala yihiin: horyaalayaasha, xiriiriyeyaasha, qurub diiradeedyada, iyo qurubyo cayima nooca ay weertu tahay.

5.1 Horyaalayaasha (prepositions)

Waa qurubyo bartoodu tahay falka ka hore (halkaasoo ay ku lifaaqmaan magacuyaallada dhimman oo layeelaha ah), waxay weerta gudaheeda ku hayaan magaca aan yeelaha ahayn, yacnii horyaalkaas la'aantiisa magacaas kama mid ahaan karo weerta. Horyaalayaashu waa afar: **u, ku, ka, la**. Sida soo socota ayayna u shaqeeyaan:

a. **Ku** iyo **ka**

waxay isku xiraan falka iyo meesha fakaasi uu ka dhacayo. Tus.:

*Cali wuxuu **ka** shaqeeyaa warshadda*

*Xasan suuqa ayaan **ku** arkay*

- **Ka** waxaa kaloo loo adeegsadaa meel ka imaansho. Tus.:

*Nin baa Gaalkacyo **ka** yimi.*

Sidoo kale mawduuc laga hadlayo ayaa loo adeegsadaa. Tus.:
*Axmed taariikhdiisa ayuu **ka** hadlay*

- **Ku** waxaa kaloo loo adeegsadaa wasiilo. Tus.:
*Bariiska qaaddada **ku** cun!*

- b. **U** waa horyaale 4 siyood loo adeegsado:

- hadaf ama ulajeeddo ayuu la xiriiraa. Tus.:
*Wiilku wax buu **u** danleeyahay?*
- ama joho. Tus.:
*Aadan dibadda ayuu **u** dhoofay.*
- ama cid u samafalid. Tus.:
*Maryan, wiilka shaah **u** kari!*
- ama hab. Tus.:
*Si wanaagsan **u** habay!*
*Si fiicaan **u** akhri!*

- c. **La** waa layeele tilmaama la jirid ama wadajir. Tus.:
*Cali aabihiis ayuu **la** joogay.*

Horyaalayaasha rugtoodu waa falka hortiisa, magaca ay la shaqeeyaanna meel uma go'na. Haddii weer gudaheeda laga helo in ka badan hal horyaale waxay ku wada kulmaan falka hortiisa⁵, mararka qaarkood waxaa dhici karta in magaca uu la xiriiro lagu wareero sidii loo fasiri lahaa, waxaa keliyah oo lagu kala saari karaa xaaladda (context), sida weertan:

Axmed baa odayga wiilka guriga ugu geeyey
(yaa la geeyey, yaana loo geeyey?)

Weertan kale ee fudud:

⁵ Iskudhafka horyaallada iyo magacuyaallada dhimman ee layeelaha ah waxaad ka eegtaa shaxda hogatuska.

Axmed baa qaaday buugaagta.

Haddii aan ku darno cidda loo soo qaaday iyo meesha laga soo qaaday buugaagta waxaa soo baxaysaa weertan ballaaran:

Axmed baa Maryam uga qaaday buugaagta müiska.

Weertan waxay ka timid isku dhafka labadan weerood:

Axmed baa ka qaaday buugaagta müiska +

Axmed. baa u qaaday Maryam buugaagta

Horyaallada isku dhafan ama ku dhafan magacuyaallada layeelaha ah oo kaamil ah waxaad ka eegtaa shaxda horyaallada iyo magacuyaallada.

5.2 Xiriiriyeyaal

Qurubyadan hawshooda aasaasiga ahi waa xiriirinta ereyada ama weeraha. Xiriiriyeyaasha ugu muhimsan iyo waxa ay kala qabtaan waxaa ka mid ah:

iyo

Xiriiriyahani wuxuu isku xiraa magacyo, magacuyaallo iyo tirooyin.

Tus.:

Cali iyo Maxamed waa walaalo

Aniga iyo adiguba waan aragnay

Labaatan iyo shan sano ayuu jiraa

na

Waxay isku xirtaa laba weerood, siiba marka ay kala leeyihiiin yeele ama fal kala duwan, weerta labaad ereygeeda koobaad ayayna isku lifaaqdaa.

Tus.:

Cali bariis buu cunay Jaamacna baasto

Guriga ayaan aadayaa waana seexanayaa

Waan tagayaa adiguna?

oo

Xiriiriyahan siyaabo kala duwan ayaa loo adeegsadaa, inta ugu muhimsanina waa kuwan:

- Iskuxiridda labo weer tebineed oo ebyoon ama labo weer amar. Tus.:

Awees waa wiil dheer oo cas

Geeddi oo dhowaan yimid baa keenay alaabta

Soo orodoo ii kalay!

- Iskuxiridda laba fal oo isku mar la qabtay. Tus.:
Anigoo soo socda baa Cali ii yeerey

ee

Xiriiriyahanna siyabo kala duwan ayaa loo adeegsadaa:

- wuxuuna isku xiraa laba weerood. Tus.:
Amed ma seexan ee Ubax baa seexatay

Daah ha cunee

Aan seexannee, nalka naga dami!

- Waxaa kaloo loo adeegsadaa orah magaceed (nominal phrase) gudaheeda. Tus.:
Dukaanka dahabka ee Caasho ayaa dhow

-se

Waa xiriiriye lid oo isku naba weerta dambe ereygeeda koobaad sida aan ku soo aragnay **-na**. Tus.:

Faarax wuu tagay Geeddise wuu seexday

ama/mise

Labadan xiriiriye waxay isku xiraan labo erey ama labo weerood oo kala duwan. **Mise** weer weyddiimeed ayaa loo adeegsadaa, **amana** weer aan weddiin ahayn. Tus.:

Cali guriga ayuu jiraa ama shaqada

Yaad doonaysaa, Cabdullaahi mise Saciid?

laakiin/haseyeeshee

Labadan xiriiriye, inkastoo aan ahayn qurbyo, haddana hawhoodu kama duwana waxa ay qabtaan xiriiriyeyaasha kale, sida xiriiriyaha ee ayay u muujinayaa micno iska soo horjeeda. Tus.:

Calasow wuu yimid laakiin kuma arkin

Saynab way timid haseyeeshee kuma arkin

5.3 Qurub diiradeedyada (focus marker)

Qaybtan waxay ka koobantahay: **baa** iyo **ayaa**. labadan qurub oo isku si loo adeegsado waxay diiradda saaraan magaca ay ka dambeeyaan ama ay ku

ag dhowyihiiin, hawhooduna waxay tahay in ay muujiyaan in magacaasi uu yahay mid sida warka cusub ee la rabo in loo gudbiyo dhageystaha ama akhriyaha, Tus.:

Cali baa ka yimid Afgooye

(weertan waxaa laga dareemaya in horey loo ogaa in laga yimid Afgooye, warka cusubse wuxuu yahay in Cali uu yahay qofka yimid oo ah yeelaha weerta, weertaa waxay jawaab u tahay weyddiinta ah: *yaa ka yimid Afgooye?*) Qurubyadan marka ay diiradda saarayaan layeelahaa waxay ku dhafmaan magacuyaallaka dhimman oo yeelaha ah. Tus.:

Gabadhu Cali bay (baa+ay) aragtay

Gaar ahaan marka la hadlayo qurubkan wuxuu ku lifaaqmi karaa magaca:

Calaa (Cali + ayaa) yimid

Waxaa kaloo qurub diiradeedyada la halmaala ereyga **waxaa**. Ereygan hawshiisu kama duwana midda ay qabtaan labada qurub ee aan kor ku soo xusnay, laakiin dhaqan gaar ah ayuu leeyahay marka laga eego xagga weereynta, maxaayeelay magaca uu diiradeynaya wuxuu u wareejiyaa weerta dhammaadkeeda. Tus.:

Aadan wuxuu arkay faras cad

(Aadan faras cad ayuu arkay)

5.4 Qurub weereedyo kala duwan

Weeraha lagu magacaabo: *weer caddayn* (declarative sentence), *weer weyddiimeed*, *weer amar*, *weer shardiiley iyo weer talo* (obtative sentence) waxay leeyihiiin qurubyuo kala duwan oo muujinayaan kala duwanaanta hababka (mood) falalka.

Waa kuwan, qurubyada ugu muhimsan (**waa**, **ma**, **ha**, **sow**, **y-**) iyo tusaalooyinkooda:

a. weero caddayn

	qurubka	qaab faleedka
w. caddayn	waa	sugaa
w. weyddiimeed	ma	sugaa
w. amar	---	sug (ke)/ suga (w)
w. shardiiley	waa	sugi lahaa
w. talo	ha	sugo

b. weero diidmo

	qurub	q. diidmo	q. faleed
w. caddayn	---	ma	sugo
w. weyddiimeed	sow	ma	sugo
w. amar	ha	---	sugin/suginina
w. shardiiley	---	ma	sugeen
w. talo	yaanu	---	sugin

Raadraac

Andrzejewski, B.W. "Pronominal and prepositional particles in Northern Somali", *African Language Studies*, 1, 1960.

Andrzejewski, B.W. "Inflectional characteristics of the so-called week verbs in Somali", *African Language Studies*, 9, 1968.

Andrzejewski, B.W "Some observation on hybrid verbs in Somali", *African Language Studies*, 10, 1969.

Puglielli, A. *Sintassi della lingua somala*, Studi Somali 2, Roma, MAE, 1981.

Puglielli, A. "La derivazione nominale in Somalo", in A. Puglielli (a cura di) *Aspetti morfologici, lessicali e della focalizzazione*, Studi Somali 5, Roma, MAE, 1984.

- Puglielli, A . e Ciise Mahamed Siyaad, “La flessione del nome”, in A. Puglielli (a cura di) *Aspetti morfologici, lessicali e della focalizzazione*, Studi Somali 5, Roma, MAE, 1984.
- Puglielli, A e R.Ajello “More on 'hybrid verbs' in Somali”, in M. Bachhaus-Gerst and F. Serzisko (eds.), *Cushitic-Omotic: Papers from the International Symposium on Cushitic and Omotic Languages*, Hamburg, Helmut Buske Verlag, 1988.
- Puglielli, A. e Abdalla Omar Mansur , *Barashada Naxwaha Af Soomaaliga*, Londra, Haan Publisher, 1999.
- Puglielli, A. “The structure of coordination in Somali”, in M. Hoehne and V. Lulin (eds.), *Milk and Peace, Drought and War. Somali Culture, Society and Politics*, London, C. Hurst & Co Publishers LTD, 2010
- Saeed John, *Somali Syntax*. London: John Benjamins, 1999.

Hogatuska isrogrogga falalka

A. Falalka dibkabayaasha leh

Isrogrogga – I

CUN

AMAR

MASDAR

<i>qaab diidmo</i>		
2° ke.	cun	cunin
2° w.	cuna	cunina

cuni

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	cunaa	ma cuno	cunayaa	ma cunayo
2° ke.	cuntaa	ma cunto/cuntid	cunaysaa	ma cunayso/cunaysid
3° ke.l	cunaa	ma cuno	cunayaa	ma cunayo
3° ke.dh.	cuntaa	ma cunto	cunaysaa	ma cunayso
1° w.	cunnaa	ma cunno	cunaynaa	ma cunayno
2° w.	cuntaan	ma cuntaan	cunaysaan	ma cunaysaan
3° w.	cunaan	ma cunaan	cunayaan	ma cunayaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	cunay	ma cunin	cunayay	ma cunayn/cunaynin
2° ke.	cuntay	ma cunin	cunaysay	ma cunayn/cunaynin
3° ke.l	cunay	ma cumin	cunayay	ma cunayn/cunaynin
3° ke.dh.	cuntay	ma cumin	cunaysay	ma cunayn/cunaynin
1° w.	cunnay	ma cunin	cunaynay	ma cunayn/cunaynin
2° w.	cunteen	ma cunin	cunayseen	ma cunayn/cunaynin
3° w.	cuneen	ma cunin	cunayeen	ma cunayn/cunaynin

	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	cuni jiray	ma cuni jirin
2° ke.	cuni jirtay	ma cuni jirin
3° ke.l	cuni jiray	ma cuni jirin
3° ke.dh.	cuni jirtay	ma cuni jirin
1° w.	cuni jirnay	ma cuni jirin
2° w.	cuni jirteen	ma cuni jirin
3° w.	cuni jireen	ma cuni jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	cuni doonaa	ma cuni doono
2° ke.	cuni doontaa	ma cuni doonto/doontid
3° ke.l	cuni doonaa	ma cuni doono
3° ke.dh.	cuni doontaa	ma cuni doonto
1° w.	cuni doonaa	ma cuni doonno
2° w.	cuni doontaan	ma cuni doontaan
3° w.	cuni doonaan	ma cuni doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	cuni lahaa	ma cuneen
2° ke.	cuni lahayd	ma cunteen
3° ke.l	cuni lahaa	ma cuneen
3° ke.dh.	cuni lahayd	ma cunteen
1° w.	cuni lahayn	ma cunneen
2° w.	cuni lahaydeen	ma cunteen
3° w.	cuni lahayeen	ma cuneen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(aan) cuno	(aanan) cunin	(aan) cunay	(aanan) cunin
2° ke.	(aad) cunto/cuntid	(aadan) cunin	(aad) cuntay	(aadan) cunin
3° ke.l	(uu) cuno	(uusan) cunin	(uu) cunay	(uusan) cunin
3° ke.dh.	(ay) cunto	(aysan) cunin	(ay) cuntay	(aysan) cunin
1° w.	(aan/aynu) cunno	(aanan) cunin	(aan/aynu) cunnay	(aanan) cunin
2° w.	(aad) cuntaan	(aadan) cunin	(aad) cunteen	(aadan) cunin
3° w.	(ay) cunaan	(ayan) cunin	(ay) cuneen	(ayan) cunin

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(an) cuno	yaanan cunin
2° ke.	(ad) cunto	yaanad cunin
3° ke.l	(ha) cuno	yaanu/yuusan cunin
3° ke.dh.	(ha) cunto	yaanay/yaysan cunin
1° w.	(aynu/an) cunno	yaynu/yaanan cunin
2° w.	(ad) cunteen	yaanad cunin
3° w.	(ha) cuneen	yaanay/yaysan cunin

AMAR

MASDAR

		<i>qaab diidmo</i>
2° ke.	toosi	toosin
2° w.	toosiya	toosinina

toosin

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	toosiya	ma toosiyo	toosinayaa	ma toosinayo
2° ke.	toosisaa	ma toosiso / toosisid	toosinaysaa	ma toosinayso / toosinaysid
3° ke.l	toosiya	ma toosiyo	toosinayaa	ma toosinayo
3° ke.dh.	toosisaa	ma toosiso	toosinaysaa	ma toosinayso
1° w.	toosinaa	ma toosino	toosinaynaa	ma toosinayno
2° w.	toosisaan	ma toosisaan	toosinaysaan	ma toosinaysaan
3° w.	toosiyaan	ma toosiyaan	toosinayaan	ma toosinayaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	toosiyay	ma toosin	toosinayay	ma toosinayn/toosinaynin
2° ke.	toosisay	ma toosin	toosinaysay	ma toosinayn/toosinaynin
3° ke.l	toosiyay	ma toosin	toosinayay	ma toosinayn/toosinaynin
3° ke.dh.	toosisay	ma toosin	toosinaysay	ma toosinayn/toosinaynin
1° w.	toosinay	ma toosin	toosinaynay	ma toosinayn/toosinaynin
2° w.	toosiseen	ma toosin	toosinayseen	ma toosinayn/toosinaynin
3° w.	toosiyeen	ma toosin	toosinayeen	ma toosinayn/toosinaynin

	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	toosin jiray	ma toosin jirin
2° ke.	toosin jirtay	ma toosin jirin
3° ke.l	toosin jiray	ma toosin jirin
3° ke.dh.	toosin jirtay	ma toosin jirin
1° w.	toosin jrnay	ma toosin jirin
2° w.	toosin jirteen	ma toosin jirin
3° w.	toosin jireen	ma toosin jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	toosin doonaa	ma toosin doono
2° ke.	toosin doontaa	ma toosin doonto/doontid
3° ke.l	toosin doonaa	ma toosin doono
3° ke.dh.	toosin doontaa	ma toosin doonto
1° w.	toosin doonnaa	ma toosin doonno
2° w.	toosin doontaan	ma toosin doontaan
3° w.	toosin doonaan	ma toosin doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	toosin lahaa	ma toosiyeen
2° ke.	toosin lahayd	ma toosiseen
3° ke.l	toosin lahaa	ma toosiyeen
3° ke.dh.	toosin lahayd	ma toosiseen
1° w.	toosin lahayn	ma tosinneen
2° w.	toosin lahaydeen	ma toosiseen
3° w.	toosin lahayeen	ma toosiyeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(aan) toosiyo	(aanan) toosin	(aan) toosiyay	(aanan) toosin
2° ke.	(aad) toosiso / toosisid	(aadan) toosin	(aad) toosisay	(aadan) toosin
3° ke.l	(uu) toosiyo	(uusan) toosin	(uu) toosiyay	(uusan) toosin
3° ke.dh.	(ay) toosiso	(aysan) toosin	(ay) toosisay	(aysan) toosin
1° w.	(aan/aynu) toosinno	(aanan) toosin	(aan/aynu) toosinay	(aanan) toosin
2° w.	(aad) toosisaan	(aadan) toosin	(aad) toosiseen	(aadan) toosin
3° w.	(ay) toosiyaan	(ayan) toosin	(ay) toosiyeen	(ayan) toosin

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(an) toosiyo	yaanan toosin
2° ke.	(ad) toosiso	yaanad toosin
3° ke.l	(ha) toosiyo	yaanu/yuusan toosin
3° ke.dh.	(ha) toosiso	yaaney/yaysan toosin
1° w.	(aynu/an) toosinno	yaynu/yaanan toosin
2° w.	(ad) toosiseen	yaanad toosin
3° w.	(ha) toosiyeen	yaaney/yaysan toosin

AMAR

MASDAR

<i>qaab diidmo</i>		
2° ke.	caddee	Caddeyn
2° w.	caddeeya	caddeynina

caddayn

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	caddeeyaa	ma caddeeyo	caddeynayaa	ma caddeynayo
2° ke.	caddeysaa	ma caddeeysyo / caddeeysid	caddeynaysaa	ma caddeynayso / caddeynaysid
3° ke.l	caddeeyaa	ma caddeeyo	caddeynayaa	ma caddeynayo
3° ke.dh.	caddeysaa	ma caddeeysyo	caddeynaysaa	ma caddeynayso
1° w.	caddeeyaa	ma caddeyno	caddeeynaynaa	ma caddeeynayno
2° w.	caddeysaan	ma caddeysaan	caddeysaan	ma caddeysaan
3° w.	caddeeyaan	ma caddeeyyaan	caddeeyaan	ma caddeeyaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	caddeeyey	ma caddeyn	caddaynayay	ma caddaynayn/caddaynaynin
2° ke.	caddeysay	ma caddeyn	caddeynaysay	ma caddaynayn/caddaynaynin
3° ke.l	caddeeyey	ma caddeyn	caddenayay	ma caddaynayn/caddaynaynin
3° ke.dh.	caddeysay	ma caddeyn	caddeynaysay	ma caddaynayn/caddaynaynin
1° w.	caddeynay	ma caddeyn	caddaynaynay	ma caddaynayn/caddaynaynin
2° w.	caddeyseen	ma caddeyn	caddaynayseen	ma caddaynayn/caddaynaynin
3° w.	caddeeyeen	ma caddeyn	caddaynayeen	ma caddaynayn/caddaynaynin

	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	caddayn jiray	ma caddayn jirin
2° ke.	caddayn jirtay	ma caddayn jirin
3° ke.l	caddayn jiray	ma caddayn jirin
3° ke.dh.	caddayn jirtay	ma caddayn jirin
1° w.	caddayn jirnay	ma caddayn jirin
2° w.	caddayn jirteen	ma caddayn jirin
3° w.	caddayn jireen	ma caddayn jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	caddayn doonaa	ma caddayn doono
2° ke.	caddayn doontaa	ma caddayn doonto/doontid
3° ke.l	caddayn doonaa	ma caddayn doono
3° ke.dh.	caddayn doontaa	ma caddayn doonto
1° w.	caddayn doonnaa	ma caddayn doonno
2° w.	caddayn doontaan	ma caddayn doontaan
3° w.	caddayn doonaan	ma caddayn doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	caddayn lahaa	ma caddeeyeen
2° ke.	caddayn lahayd	ma caddeyseen
3° ke.l	caddayn lahaa	ma caddeeyeen
3° ke.dh.	caddayn lahayd	ma caddayseen
1° w.	caddayn lahayn	ma caddaynayn
2° w.	caddayn lahaydeen	ma caddayseen
3° w.	caddayn lahayeen	ma caddeeyeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(aan) caddeeyo	(aanan) caddayn	(aan) caddeeyay	(aanan) caddayn
2° ke.	(aad) caddeyso / caddeysid	(aadan) caddayn	(aad) caddeysay	(aadan) caddayn
3° ke.l	(uu) caddeeyo	(uusan) caddayn	(uu) caddeeyay	(uusan) caddayn
3° ke.dh.	(ay) caddeyso	(aysan) caddayn	(ay) caddaysay	(aysan) caddayn
1° w.	(aan/aynu) caddeyno	(aanan) caddayn	(aan) caddaynay	(aanan) caddayn
2° w.	(aad) caddeysaan	(aadan) caddayn	(aad) caddayseen	(aadan) caddayn
3° w.	(ay) caddeeyaan	(ayan) caddayn	(ay) caddeeyeen	(ayan) caddayn

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(an) caddeeyo	yaanan caddaynin
2° ke.	(ad) caddeyso	yaanad caddaynin
3° ke.l	(ha) caddeeyo	yaanu/yuusan caddaynin
3° ke.dh.	(ha) caddeyso	yaaney/yaysan caddaynin
1° w.	(aynu/an) caddeyno	yaynu/yaanan caddaynin
2° w.	(ad) caddeyseen	yaanad caddaynin
3° w.	(ha) caddeeyeen	yaaney/yaysan caddaynin

AMAR

MASDAR

<i>qaab diidmo</i>		
2° ke.	dhaqo	dhaqan
2° w.	dhaqda	dhaqanina

dhaqan

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	dhaqdaa	ma dhaqdo	dhaqanayaa	ma dhaqanayo
2° ke.	dhaqataa	ma dhaqato / dhaqatid	dhaqanaysaa	ma dhaqanayso / dhaqanaysid
3° ke.l	dhaqdaa	ma dhaqdo	dhaqanayaa	ma dhaqanayo
3° ke.dh.	dhaqataa	ma dhaqato	dhaqanaysaa	ma dhaqanayso
1° w.	dhaqanna	ma dhaqanno	dhaqanaynaa	ma dhaqanayno
2° w.	dhaqataan	ma dhaqataan	dhaqanaysaan	ma dhaqanaysaan
3° w.	dhaqadaan	ma dhaqadaan	dhaqanayaan	ma dhaqanayaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	dhaqday	ma dhaqan	dhaqanayay	ma dhaqanayn/dhaqanayn
2° ke.	dhaqatay	ma dhaqan	dhaqanaysay	ma dhaqanayn/dhaqanayn
3° ke.l	dhaqday	ma dhaqan	dhaqanayay	ma dhaqanayn/dhaqanayn
3° ke.dh.	dhaqatay	ma dhaqan	dhaqanaysay	ma dhaqanayn/dhaqanayn
1° w.	dhaqannay	ma dhaqan	dhaqanaynay	ma dhaqanayn/dhaqanayn
2° w.	dhaqateen	ma dhaqan	dhaqanayseen	ma dhaqanayn/dhaqanayn
3° w.	dhaqdeen	ma dhaqan	dhaqanayeen	ma dhaqanayn/dhaqanayn

	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	dhaqan jiray	ma dhaqan jirin
2° ke.	dhaqan jirtay	ma dhaqan jirin
3° ke.l	dhaqan jiray	ma dhaqan jirin
3° ke.dh.	dhaqan jirtay	ma dhaqan jirin
1° w.	dhaqan jirnay	ma dhaqan jirin
2° w.	dhaqan jirteen	ma dhaqan jirin
3° w.	dhaqan jireen	ma dhaqan jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	dhaqan doonaa	ma dhaqan doono
2° ke.	dhaqan doontaa	ma dhaqan doonto/doontid
3° ke.l	dhaqan doonaa	ma dhaqan doono
3° ke.dh.	dhaqan doontaa	ma dhaqan doonto
1° w.	dhaqan doonaa	ma dhaqan doonno
2° w.	dhaqan doontaan	ma dhaqan doontaan
3° w.	dhaqan doonaan	ma dhaqan doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	dhaqan lahaa	ma dhaqdeen
2° ke.	dhaqan lahayd	ma dhaqateen
3° ke.l	dhaqan lahaa	ma dhaqdeen
3° ke.dh.	dhaqan lahayd	ma dhaqateen
1° w.	dhaqan lahayn	ma dhaqanneen
2° w.	dhaqan lahaydeen	ma dhaqateen
3° w.	dhaqan lahayeen	ma dhaqdeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(aan) dhaqdo	(aanan) dhaqan	(aan) dhaqday	(aanan) dhaqan
2° ke.	(aad) dhaqato/dhaqatid	(aadan) dhaqan	(aad) dhaqatay	(aadan) dhaqan
3° ke.l	(uu) dhaqdo	(uusan) dhaqan	(uu) dhaqday	(uusan) dhaqan
3° ke.dh.	(ay) dhaqato	(aysan) dhaqan	(ay) dhaqatay	(aysan) dhaqan
1° w.	(aan/aynu) dhaqanno	(aanan) dhaqan	(aan) dhaqannay	(aanan) dhaqan
2° w.	(aad) dhaqataan	(aadan) dhaqan	(aad) dhaqateen	(aadan) dhaqan
3° w.	(ay) dhaqdaan	(ayan) dhaqan	(ay) dhaqdeen	(ayan) dhaqan

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(an) dhaqdo	yaanan dhaqanin
2° ke.	(ad) dhaqato	yaanad dhaqanin
3° ke.l	(ha) dhaqdo	yaanu/yuusan dhaqanin
3° ke.dh.	(ha) dhaqato	yaaney/yaysan dhaqanin
1° w.	(aynu/an) dhaqanno	yaynu/yaanan dhaqanin
2° w.	(ad) dhaqateen	yaanad dhaqanin
3° w.	(ha) dhaqdeen	yaaney/yaysan dhaqanin

AMAR

MASDAR

<i>qaab diidmo</i>		
2° ke.	qabso	qabsan
2° w.	qabsada	qabsanina

qabsan

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	qabsadaa	ma qabsado	qabsanayaa	ma qabsanayo
2° ke.	qabsataa	ma qabsato/ qabsatid	qabsanaysaa	ma qabsanayso/ qabsanaysid
3° ke.l	qabsadaa	ma qabsado	qabsanayaa	ma qabsanayo
3° ke.dh.	qabsataa	ma qabsato	qabsanaysaa	ma qabsanayso
1° w.	qabsanna	ma qabsanno	qabsanaynaa	ma qabsanayno
2° w.	qabsataan	ma qabsataan	qabsanaysaan	ma qabsanaysaan
3° w.	qabsadaan	ma qabsadaan	qabsanayaan	ma qabsanayaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	qabsaday	ma qabsan	qabsanayay	ma qabsanayn/qabsanaynin
2° ke.	qadsatay	ma qabsan	qadsanaysay	ma qabsanayn/qabsanaynin
3° ke.l	qabsaday	ma qabsan	qabsanayay	ma qabsanayn/qabsanaynin
3° ke.dh.	qabsatay	ma qabsan	qabsanaysay	ma qabsanayn/qabsanaynin
1° w.	qabsannay	ma qabsan	qabsanaynay	ma qabsanayn/qabsanaynin
2° w.	qabsateen	ma qabsan	qabsanyaseen	ma qabsanayn/qabsanaynin
3° w.	qabsadeen	ma qabsan	qabsanayeen	ma qabsanayn/qabsanaynin

	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	qabsan jiray	ma qabsan jirin
2° ke.	qabsan jirtay	ma qabsan jirin
3° ke.l	qabsan jiray	ma qabsan jirin
3° ke.dh.	qabsan jirtay	ma qabsan jirin
1° w.	qabsan jirnay	ma qabsan jirin
2° w.	qabsan jirteen	ma qabsan jirin
3° w.	qabsan jireen	ma qabsan jirin

<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	qabsan doonaa
2° ke.	qabsan doontaa
3° ke.l	qabsan doonaa
3° ke.dh.	qabsan doontaa
1° w.	qabsan doonaa
2° w.	qabsan doontaan
3° w.	qabsan doonaan

SHARDILEY

	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	qabsan lahaa
2° ke.	qabsan lahayd
3° ke.l	qabsan lahaa
3° ke.dh.	qabsan lahayd
1° w.	qabsan lahayn
2° w.	qabsan lahaydeen
3° w.	qabsan lahayeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(aan) qabsado	(aanan) qabsan	(aan) qabsaday	(aanan) qabsan
2° ke.	(aad) qabsato/ qabsatid	(aadan) qabsan	(aad) qabsatay	(aadan) qabsan
3° ke.l	(uu) qabsado	(uusan) qabsan	(uu) qabsaday	(uusan) qabsan
3° ke.dh.	(ay) qabsato	(aysan) qabsan	(ay) qabsatay	(aysan) qabsan
1° w.	(aan/aynu) qabsanno	(aanan) qabsan	(aan) qabsannay	(aanan) qabsan
2° w.	(aad) qabsataan	(aadan) qabsan	(aad) qabsateen	(aadan) qabsan
3° w.	(ay) qabsadaan	(ayan) qabsan	(ay) qabsadeen	(ayan) qabsan

HAB TALO

	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	(an) qabsado
2° ke.	(ad) qabsato
3° ke.l	(ha) qabsado
3° ke.dh.	(ha) qabsato
1° w.	(aynu/an) qabsanno
2° w.	(ad) qabsateen
3° w.	(ha) qabsadeen

HABKA EBYOON

	<i>joogto</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	adkahay	ma adki
2° ke.	adagtahay	ma adkid
3° ke.l	adagyahay	ma adka
3° ke.dh.	adagtahay	ma adka
1° w.	adagnahay	ma adkin
2° w.	adagtihiiin	ma adkidin
3° w.	adagyihiin	ma adka

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	adkaa	ma adkayn	adkaan jiray	ma adkaan jirin
2° ke.	adkayd	ma adkayn	adkaan jirtay	ma adkaan jirin
3° ke.l	adkaa	ma adkayn	adkaan jiray	ma adkaan jirin
3° ke.dh.	adkayd	ma adkayn	adkaan jirtay	ma adkaan jirin
1° w.	adkayn	ma adkayn	adkaan jirnay	ma adkaan jirin
2° w.	adkaydeen	ma adkayn	adkaan jirteen	ma adkaan jirin
3° w.	adkayeen	ma adkayn	adkaan jireen	ma adkaan jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	adkaan doonaa	ma adkaan doono
2° ke.	adkaan doontaa	ma adkaan doonto
3° ke.l	adkaan doonaa	ma adkaan doono
3° ke.dh.	adkaan doontaa	ma adkaan doonto
1° w.	adkaan doonnaa	ma adkaan doonno
2° w.	adkaan doontaan	ma adkaan doontaan
3° w.	adkaan doonaan	ma adkaan doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	adkaan lahaa	ma adkaadeen
2° ke.	adkaan lahayd	ma adkaateen
3° ke.l	adkaan lahaa	ma adkaadeen
3° ke.dh.	adkaan lahayd	ma adkaateen
1° w.	adkaan lahayn	ma adkaanneen
2° w.	adkaan lahaydeen	ma adkaateen
3° w.	adkaan lahayeen	ma adkaadeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	in aan adkahay	in aanan adkayn	in aan adkaa	in aanan adkayn
2° ke.	in aad adagtahay	in aadan adkayn	in aad adkayd	in aadan adkayn
3° ke.l	in uu adagyahay	in uusan adkayn	in uu adkaa	in uusan adkayn
3° ke.dh.	in ay adagtahay	in aysan adkayn	in ay adkayd	in aysan adkayn
1° w.	in aan adagnahay	in aanan adkayn	in aan adkayn	in aanan adkayn
2° w.	in aad adagtihiiin	in aadan adkayn	in aad adkaydeen	in aadan adkayn
3° w.	in ay adagyihiin	in ayan adkayn	in ay adkayeen	in ayan adkayn

Isrogrogga – IVb

FIICAN

HABKA EBYOON

	<i>joogto</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	fiicnahay	ma fiicni
2° ke.	fiicantahay	ma fiicnid
3° ke.l	fiicanyahay	ma fiicna
3° ke.dh.	fiicantahay	ma fiicna
1° w.	fiicannahay	ma fiicnin
2° w.	fiicantihiiin	ma fiicnidin
3° w.	fiicanyihiin	ma fiicna

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	fiicnaa	ma fiicnayn	ficnaan jiray	ma ficnaan jirin
2° ke.	fiicnayd	ma fiicnayn	ficnaan jirtay	ma ficnaan jirin
3° ke.l	fiicnaa	ma fiicnayn	ficnaan jiray	ma ficnaan jirin
3° ke.dh.	fiicnayd	ma fiicnayn	ficnaan jirtay	ma ficnaan jirin
1° w.	fiicnayn	ma fiicnayn	ficnaan jirnay	ma ficnaan jirin
2° w.	fiicnaydeen	ma fiicnayn	ficnaan jirteen	ma ficnaan jirin
3° w.	fiicnayeen	ma fiicnayn	ficnaan jireen	ma ficnaan jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	ficnaan doonaa	ma fiicnaan doono
2° ke.	ficnaan doontaa	ma fiicnaan doonto
3° ke.l	ficnaan doonaa	ma fiicnaan doono
3° ke.dh.	ficnaan doontaa	ma fiicnaan doonto
1° w.	ficnaan doonaa	ma fiicnaan doonno
2° w.	ficnaan doontaan	ma fiicnaan doontaan
3° w.	ficnaan doonaan	ma fiicnaan doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	fiicnaa lahaa	ma fiicnaadeen
2° ke.	fiicnaa lahayd	ma fiicnaateen
3° ke.l	fiicnaa lahaa	ma fiicnaadeen
3° ke.dh.	fiicnaa lahayd	ma fiicnaateen
1° w.	fiicnaa lahayn	ma fiicnaanneen
2° w.	fiicnaa lahaydeen	ma fiicnaateen
3° w.	fiicnaa lahayeen	ma fiicnaadeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	in aan fiicnahay	in aanan fiicnayn	in aan fiicnaa	in aanan fiicnayn
2° ke.	in aad fiicantahay	in aadan fiicnayn	in aad fiicnayd	in aadan fiicnayn
3° ke.l	in uu fiicanyahay	in uusan fiicnayn	in uu fiicnaa	in uusan fiicnayn
3° ke.dh.	in ay fiicantahay	in aysan fiicnayn	in ay fiicnayd	in aysan fiicnayn
1° w.	in aan fiicannahay	in aanan fiicnayn	in aan fiicnayn	in aanan fiicnayn
2° w.	in aad fiicantihiiin	in aadan fiicnayn	in aad fiicnaydeen	in aadan fiicnayn
3° w.	in ay fiicanyihiin	in ayan fiicnayn	in ay fiicnayeen	in ayan fiicnayn

B. Falal horkabayaal leh (o shan ah)

AQAAN

MASDAR

aqoon

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aqaan	ma aqaan
2° ke.	taqaan	ma taqaan
3° ke.l	yaqaan	ma yaqaan
3° ke.dh.	taqaan	ma taqaan
1° w.	naqaan	ma naqaan
2° w.	taqaaniin	ma taqaaniin
3° w.	yaqaaniin	ma yaqaaniin

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	iqiin	ma aqoon (in)	aqoon jiray	ma aqoon jirin
2° ke.	tqiin	ma aqoon (in)	aqoon jirtay	ma aqoon jirin
3° ke.l	yiqiin	ma aqoon (in)	aqoon jiray	ma aqoon jirin
3° ke.dh.	tqiin	ma aqoon (in)	aqoon jirtay	ma aqoon jirin
1° w.	niqiin	ma aqoon (in)	aqoon jirnay	ma aqoon jirin
2° w.	tqiineen	ma aqoon (in)	aqoon jirteen	ma aqoon jirin
3° w.	yiqiineen	ma aqoon (in)	aqoon jireen	ma aqoon jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aqoon doonaa	ma aqoon doono
2° ke.	aqoon doontaa	ma aqoon doonto
3° ke.l	aqoon doonaa	ma aqoon doono
3° ke.dh.	aqoon doontaa	ma aqoon doonto
1° w.	aqoon doonnaa	ma aqoon doonno
2° w.	aqoon doontaan	ma aqoon doontaan
3° w.	aqoon doonaan	ma aqoon doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aqoon lahaa	ma aqaanneen
2° ke.	aqoon lahayd	ma taqaanneen
3° ke.l	aqoon lahaa	ma yaqaanneen
3° ke.dh.	aqoon lahayd	ma taqaanneen
1° w.	aqoon lahayn	ma naqaanneen
2° w.	aqoon lahaydeen	ma taqaaneen
3° w.	aqoon lahayeen	ma yaqaanneen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aan aqaanno	aanan aqoon	aan iqiin	aanan aqiiin
2° ke.	aad taqaanno	aadan aqoon	aad tqiin	aadan aqiiin
3° ke.l	uu yaqaanno	uusan aqoon	uu yiqiin	uusan aqiiin
3° ke.dh.	ay taqaanno	aysan aqoon	ay tqiin	aysan aqiiin
1° w.	aan/aynu naqaanno	aanan/aynan aqoon	aan/aynu niqin	aanan/aynan aqiiin
2° w.	aad taqaanaan	aydan aqoon	aad tqiineen	aydan aqiiin
3° w.	ay yaqaanaan	ayan aqoon	ay yiqiineen	ayan aqiiin

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	an aqaanno	yaanan aqoon
2° ke.	ad taqaanno	yaanad aqoon
3° ke.l	ha yaqaanno	yaanu/yusan aqoon
3° ke.dh.	ha taqaanno	yaaney/yaysan aqoon
1° w.	an/aynu naqaanno	yaynu/yaanan aqoon
2° w.	ad taqaanaan	yaanad aqoon
3° w.	ay yaqaanaan	yaaney/yaysan aqoon

AAL

MASDAR

Oolli

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aal (aallaa)	ma aal
2° ke.	taal (taallaa)	ma taal
3° ke.l	yaal (yaallaa)	ma yaal
3° ke.dh.	taal (taallaa)	ma taal
1° w.	naal (naallaa)	ma naal
2° w.	taalliin (taallaan)	ma taalliin
3° w.	yaalliin (yaallaan)	ma yaalliin

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	iil/iillay	ma ool (in)	oolli jiray	ma oolli jirin
2° ke.	tiil/tiillay	ma ool (in)	oolli jirtay	ma oolli jirin
3° ke.l	yiil/yiillay	ma ool (in)	oolli jiray	ma oolli jirin
3° ke.dh.	tiil/tiillay	ma ool (in)	oolli jirtay	ma oolli jirin
1° w.	niil/niillay	ma ool (in)	oolli jirnay	ma oolli jirin
2° w.	tiilleen	ma ool (in)	oolli jirteen	ma oolli jirin
3° w.	yiilleen	ma ool (in)	oolli jireen	ma oolli jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	oolli doonaa	oolli doono
2° ke.	oolli doontaa	oolli doonto
3° ke.l	oolli doonaa	oolli doono
3° ke.dh.	oolli doontaa	oolli doonto
1° w.	oolli doonnaa	oolli doonno
2° w.	oolli doontaan	oolli doontaan
3° w.	oolli doonaan	oolli doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	oolli lahaa	ma aalleen
2° ke.	oolli lahayd	ma taalleen
3° ke.l	oolli lahaa	ma yaalleen
3° ke.dh.	oolli lahayd	ma taalleen
1° w.	oolli lahayn	ma naalleen
2° w.	oolli lahaydeen	ma taalleen
3° w.	oolli lahayeen	ma yaalleen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aan aallo	aanan oollin	aan iil/iillay	aanan iil
2° ke.	aad taallo	aadan oollin	aad tiil/tiillay	aadan iil
3° ke.l	uu yaallo	uusan oollin	uu yiil/yillay	uusan iil
3° ke.dh.	ay taallo	aysan oollin	ay tiil/tiillay	aysan iil
1° w.	aan/aynu naallo	aanan/aynan oollin	aan/aynu niil/niillay	aanan/aynan iil
2° w.	aad taallaan	aydan oollin	aynu “	aydan iil
3° w.	ay yaallaan	ayan oollin	aad tiilleen	ayan iil

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	an aallo	yaanan oolin
2° ke.	ad taallo	yaanad oolin
3° ke.l	ha yaallo	yaanu/yuusan oolin
3° ke.dh.	ha taallo	yaaney/yaysan oolin
1° w.	an/aynu naallo	yaanan/yaynu oolin
2° w.	ad taalleen	yaanad oolin
3° w.	ha yaalleen	yaaney/yaysan oolin

DHEH

AMAR

<i>qaab diidmo</i>		
2° ke.	dheh	dhihin
2° w.	dhaha	dhihina

MASDAR

dhihi/oran

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	iraahdaa	ma iraahdo	oranayaa	ma oranayo/odhan maayo
2° ke.	tiraahdaa	ma tiraahdo	oranaysaa	ma oranayso/odhan mayso
3° ke.l	yiraahdaa	ma yiraahdo	oranayaa	ma oranayo/odhan maayo
3° ke.dh.	tiraahdaa	ma tiraahdo	oranaysaa	ma oranayso/odhan mayso
1° w.	niraahdaa	ma niraahdo	oranaynaa	ma oranayno/odhan mayno
2° w.	tiraahdaan	ma tiraahdaan	oranaysaan	ma oranaysaan/odhan maysaan
3° w.	yiraahdaan	ma yiraahdaan	oranayaan	ma oranayaan/odhan maayaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	iri	ma oran (in)	oranayay	ma oranayn (in)
2° ke.	tiri	ma oran (in)	oranaysay	ma oranayn (in)
3° ke.l	yiri	ma oran (in)	oranayay	ma oranayn (in)
3° ke.dh.	tiri	ma oran (in)	oranaysay	ma oranayn (in)
1° w.	niri	ma oran (in)	oranaynay	ma oranayn (in)
2° w.	tiraahdeen	ma oran (in)	oranayseen	ma oranayn (in)
3° w.	yiraahdeen	ma oran (in)	oranayeen	ma oranayn (in)

	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	oran jiray	ma oran jirin
2° ke.	oran jirtay	ma oran jirin
3° ke.l	oran jiray	ma oran jirin
3° ke.dh.	oran jirtay	ma oran jirin
1° w.	oran jirnay	ma oran jirin
2° w.	oran jirteen	ma oran jirin
3° w.	oran jireen	ma oran jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	oran doonaa	ma oran doono
2° ke.	oran doontaa	ma oran doonto
3° ke.l	oran doonaa	ma oran doono
3° ke.dh.	oran doontaa	ma oran doonto
1° w.	oran doonnaa	ma oran doonno
2° w.	oran doontaan	ma oran doontaan
3° w.	oran doonaan	ma oran doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	oran lahaa	ma iraahdeen
2° ke.	oran lahayd	ma tiraahdeen
3° ke.l	oran lahaa	ma yiraahdeen
3° ke.dh.	oran lahayd	ma tiraahdeen
1° w.	oran lahayn	ma niraahdeen
2° w.	oran lahaydeen	ma tiraahdeen
3° w.	oran lahayeen	ma yiraahdeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aan iraahdo	aanan oran	aan iri	aanan oran
2° ke.	aad tiraahdo	aadan oran	aad tiri	aadan oran
3° ke.l	uu yiraahdo	uusan oran	uu yiri	uusan oran
3° ke.dh.	ay tiraahdo	aysan oran	ay tiri	aysan oran
1° w.	aan/aynu niraahdo	aanan/aynan oran	aan/aynu niri	aanan/aynan oran
2° w.	ad tiraahdaan	aydan oran	aad tiraahdeen	ayadan oran
3° w.	ay yiraahdaan	ayan oran	ay yiraahdeen	ayan oran

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	an iraahdo	yaanan oran
2° ke.	ad tiraahdo	yaanad oran
3° ke.l	ha yiraahdo	yaanu/yuusan oran
3° ke.dh.	ha tiraahdo	yaaney/yaysan oran
1° w.	an/aynu niraahdo	yaanan/yaynu oran
2° w.	ad tiraahdeen	yaanad oran
3° w.	ha yiraahdeen	yaaney/yaysan oran

IMOW

AMAR

<i>qaab diidmo</i>		
2° ke.	imow	iman/imaanin
2° w.	imaada	imaanina

MASDAR

iman

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	imaaddaa	ma imaaddo	imanayaa	ma imanayo/iman maayo
2° ke.	timaaddaa	ma timaaddo	imanaysaa	ma imanayso/iman mayso
3° ke.l	yimaaddaa	ma yimaaddo	imanayaa	ma imanayo/iman maayo
3° ke.dh.	timaaddaa	ma timaaddo	imanaysaa	ma imanayso/iman mayso
1° w.	nimaaddaa	ma nimaaddo	imanaynaa	ma imanayno/iman mayno
2° w.	timaaddaan	ma timaaddaan	imanaysaan	ma imanaysaan/iman maysaan
3° w.	yimaaddaan	ma yimaaddaan	imanayaan	ma imanayaan/iman maayaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	imi (d)	ma iman (in)	imanayay	ma imanayn (in)
2° ke.	timi (d)	ma iman (in)	imanaysay	ma imanayn (in)
3° ke.l	yimi (d)	ma iman (in)	imanayay	ma imanayn (in)
3° ke.dh.	timi (d)	ma iman (in)	imanaysay	ma imanayn (in)
1° w.	nimi (d)	ma iman (in)	imanaynay	ma imanayn (in)
2° w.	timaaddeen	ma iman (in)	imanayseen	ma imanayn (in)
3° w.	yimaaddeen	ma iman (in)	imanayeen	ma imanayn (in)

	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	imaan jiray	ma imaan jirin
2° ke.	imaan jirtay	ma imaan jirin
3° ke.l	imaan jiray	ma imaan jirin
3° ke.dh.	imaan jirtay	ma imaan jirin
1° w.	imaan jirnay	ma imaan jirin
2° w.	imaan jirteen	ma imaan jirin
3° w.	imaan jireen	ma imaan jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	imaan doonaa	ma imaan doono
2° ke.	imaan doontaa	ma imaan doonto
3° ke.l	imaan doonaa	ma imaan doono
3° ke.dh.	imaan doontaa	ma imaan doonto
1° w.	imaan doonnaa	ma imaan doonno
2° w.	imaan doontaan	ma imaan doontaan
3° w.	imaan doonaan	ma imaan doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	imaan lahaa	ma imaadeen
2° ke.	imaan lahayd	ma timaadeen
3° ke.l	imaan lahaa	ma yimaadeen
3° ke.dh.	imaan lahayd	ma timaadeen
1° w.	imaan lahayn	ma nimaadeen
2° w.	imaan lahayeen	ma timaadeen
3° w.	imaan lahayeen	ma yimaadeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aan imaaddo	aanan iman	aan imid	aanan iman
2° ke.	aad timaaddo	aadan iman	aad timid	aadan iman
3° ke.l	uu yimaaddo	uusan iman	uu yimid	uusan iman
3° ke.dh.	ay timaaddo	aysan iman	ay timid	aysan iman
1° w.	aan/aynu nimaaddo	aanan/aynan iman	aan/aynu nimid	aanan/aynan iman
2° w.	aad timaaddaan	aydan iman	aad timaaddee	aydan iman
3° w.	ay yimaadaan	ayan iman	ay yimaaddeen	ayan iman

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	an imaaddo	yaanan iman
2° ke.	ad timaaddo	yaanad iman
3° ke.l	ha yimaaddo	yaanu/yuusan iman
3° ke.dh.	ha timaaddo	yaaney/yaysan iman
1° w.	an/aynu nimaadno	yaynu/yaanan iman
2° w.	ad timaaddeen	yaanad iman
3° w.	ha yimaaddeen	yaaney/yaysan iman

AH

AMAR

<i>qaab diidmo</i>		
2° ke.	ahaw	ahaanin
2° w.	ahaada	ahaanina

MASDAR

ahaan

HABKA EBYOON

	<i>joogto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>joogto socota</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	ahay	ma ihi	ahanayaa	ma ahanayo
2° ke.	tahay	ma tihid	ahanaysaa	ma ahanayso
3° ke.l	yahay	ma aha	ahanayaa	ma ahanayo
3° ke.dh.	tahay	ma aha	ahanaysaa	ma ahanayso
1° w.	nahay	ma nihin	ahanaynaa	ma ahanayno
2° w.	tihiiin	ma tihin	ahanaysaan	ma ahanaysaan
3° w.	yihiiin	ma aha	ahanayaan	ma ahanayaan

	<i>tagto</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto caadaley</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	ahaa	ma ahayn	ahaan jiray	ma ahaan jirin
2° ke.	ahayd	ma ahayn	ahaan jirtay	ma ahaan jirin
3° ke.l	ahaa	ma ahayn	ahaan jiray	ma ahaan jirin
3° ke.dh.	ahayd	ma ahayn	ahaan jirtay	ma ahaan jirin
1° w.	ahayn	ma ahayn	ahaan jirnay	ma ahaan jirin
2° w.	ahaydeen	ma ahayn	ahaan jirteen	ma ahaan jirin
3° w.	ahayeen	ma ahayn	ahaan jireen	ma ahaan jirin

	<i>timaaddo</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	ahaan doonaa	ma ahaan doono
2° ke.	ahaan doontaa	ma ahaan doonto
3° ke.l	ahaan doonaa	ma ahaan doono
3° ke.dh.	ahaan doontaa	ma ahaan doonto
1° w.	ahaan doonaa	ma ahaan doonno
2° w.	ahaan doontaan	ma ahaan doontaan
3° w.	ahaan doonaan	ma ahaan doonaan

SHARDILEY

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	ahaan lahaa	ma ahaadeen
2° ke.	ahaan lahayd	ma ahaadeen
3° ke.l	ahaan lahaa	ma ahaadeen
3° ke.dh.	ahaan lahayd	ma ahaadeen
1° w.	ahaan lahayn	ma ahaadeen
2° w.	ahaan lahayeen	ma ahaadeen
3° w.	ahaan lahayeen	ma ahaadeen

HABKA DHIMMAN

	<i>joogto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>	<i>tagto dhimman</i>	<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	aan ahaado	aanan ahaan	aan ahaa	aanan ahayn
2° ke.	aad ahaato	aadan ahaan	aad ahayd	aadan ahayn
3° ke.l	uu ahaado	uusan ahaan	uu ahaa	uusan ahayn
3° ke.dh.	ay ahaato	aysan ahaan	ay ahayd	aysan ahayn
1° w.	aan/aynu ahaanno	aanan/aynan ahaan	aan/aynu ahayn	aynan/aynan ahayn
2° w.	aad ahaataan	aydan ahaan	aad ahaydeen	aydan ahayn
3° w.	ay ahaadaan	ayan ahaan	ay ahaayeen	ayan ahayn

HAB TALO

		<i>qaab diidmo</i>
1° ke.	an ahaado	yaanan ahaan
2° ke.	ad ahaatid	yaanad ahaan
3° ke.l	ha ahaato	yaanu/yuusan ahaan
3° ke.dh.	ha ahaato	yaaney/yaysan ahaan
1° w.	an/aynu ahaanno	yaynu/yaanan ahaan
2° w.	ad ahaateen	yaanad ahaan
3° w.	ha ahaadeen	yaaney/yaysan ahaan

Habka ay isugu dhafmaan horyaallada iyo magacuyaallada layeelaha ahi

Laba horyaale oo iskudhafan

<i>u + ku</i>	=	<i>ugu</i>
<i>u + ka</i>	=	<i>uga</i>
<i>u + la</i>	=	<i>ula</i>
<i>ku + ka</i>	=	<i>kaga</i>
<i>ku + la</i>	=	<i>kula</i>
<i>ka + ka</i>	=	<i>kaga</i>
<i>ka + la</i>	=	<i>kala</i>

Tus.:

Xaggee baad kala timid buugan?
Baabuurkii baan guriga aayar uga soo saaray

Horyaallada iyo magacuyaallada layeеле ah oo isku dhafan

<i>i + u</i>	=	<i>ii</i>
<i>i + ku</i>	=	<i>igu</i>
<i>i + ka</i>	=	<i>iga</i>
<i>i + la</i>	=	<i>ila</i>
<i>ku + u</i>	=	<i>kuu</i>
<i>ku + ku</i>	=	<i>kugu</i>
<i>ku + ka</i>	=	<i>caa</i>
<i>ku + la</i>	=	<i>kula</i>
<i>na + u</i>	=	<i>noo</i>
<i>na + ku</i>	=	<i>nagu</i>
<i>na + ka</i>	=	<i>naga</i>
<i>na + la</i>	=	<i>nala</i>
<i>ina + u</i>	=	<i>inoo</i>
<i>ina + ku</i>	=	<i>inagu</i>
<i>ina + ka</i>	=	<i>inaga</i>

<i>ina + la</i>	=	<i>inala</i>
<i>idin + u</i>	=	<i>idiin</i>
<i>idin + ku</i>	=	<i>idinku</i>
<i>idin + ka</i>	=	<i>idinka</i>
<i>idin + la</i>	=	<i>idinla</i>

Tus.:

Rooble wax fiican ayuu ü sheegay
*Wiilku in uu **idiinla** hadlo ayuu doonayaa*
*Cali baabuurkiisi buu **nagu** qaaday*
*Arbow buug buu **kuu** dhiibay*

*Jeylaani baa **kula** socodsiiyaya*
*Wuu **noo** keenay alaabta*

Horyaallada iyo magacuyaalka qoflaawe (la)

<i>la + u</i>	=	<i>loo</i>
<i>la + ku</i>	=	<i>lagu</i>
<i>la + ka</i>	=	<i>laga</i>
<i>la + la</i>	=	<i>lala</i>

Tus.:

*Waa **lala** hadli doona*
*Waa **loo** sheegay*

Horyaallada iyo magacuyaalka noqod (is)

<i>is + u</i>	=	<i>isu</i>
<i>is + ku</i>	=	<i>isku</i>
<i>is + ka</i>	=	<i>iska</i>
<i>is + la</i>	=	<i>isla</i>

Tus.:

Iska jir!
Iska warran!
Isu gee!
Isku dar!
Isla qabta!

Magacuyaallo layeеле iyo labo horyaale

	<i>ugu</i>	<i>uga</i>	<i>ula</i>	<i>kaga</i>	<i>kula</i>	<i>kala</i>
<i>i</i>	<i>iigu</i>	<i>iiga</i>	<i>iila</i>	<i>igaga</i>	<i>igula</i>	<i>igala</i>
<i>ku</i>	<i>kuugu</i>	<i>kaaga</i>	<i>kuula</i>	<i>kaaga</i>	<i>kugula</i>	<i>kaala</i>
<i>na</i>	<i>noogu</i>	<i>nooga</i>	<i>noola</i>	<i>nagaga</i>	<i>nagula</i>	<i>nagala</i>
<i>ina</i>	<i>inoogu</i>	<i>inooga</i>	<i>inoola</i>	<i>inagaga</i>	<i>inagula</i>	<i>inagala</i>
<i>idin</i>	<i>idiinku</i>	<i>idiinka</i>	<i>idiinla</i>	<i>idinkaga</i>	<i>idinkula</i>	<i>idinkala</i>
<i>la</i>	<i>loogu</i>	<i>looga</i>	<i>loola</i>	<i>lagaga</i>	<i>lagula</i>	<i>lagala</i>

Tus.:

Arday kale ayaa fasalka noogu timid
Maamulihii baa saaka si faafahsan idinkaga hadlayaa imtixaanka
Fatxiya ayaa buugga Axmed kaaga qaadday
Cali meel cidla ah ayuu iigaga tagay
Gabadha si fican baa loola dhaqmay
Arrintaas mar hore ayaa looga digay
Warkan buu noola yimid

Stampato nel mese di giugno 2012
dalla Nuova Cultura
P.le Aldo Moro, 5 - 00185 Roma
(+39) 06 97613688
ordini@nuovacultura.it

